

Når »problemet« er Jesus

Kai Kjær-Hansen, formand for Israelsmissionen

I slutningen af maj måned mødtes lederne af jødemissionsorganisationer fra hele verden i St. Chrischona lidt uden for Basel i Schweiz. Kristen zionisme, erstatningsteologi og supersessionisme var nogle af emnerne på dagsordenen. Følgende artikel er Kai Kjær-Hansens indlæg på konferencen i let bearbejdet udgave.

Når der tales om fremtiden for Israels folk i Guds frelsesplan, er det primære udgangspunkt for mig Romerbrevet kapitel 9-11. Udsagnet om, at hele Israel skal blive frelst (11,26), retter sig ikke til kirken som et »nyt Israel«, men til Israels folk. Den »rest«, Paulus taler om (11,5), er de jøder, der tror på Jesus i Paulus' samtid. Spørgsmålet om, hvad fremtiden i øvrigt vil bringe for Israels folk, rejses ganske enkelt ikke af Paulus i disse vigtige kapitler. Spørgsmålet om Israels forhold til Jesus er blevet det altafgørende.

Fremtid og nutid

Nogle mener at kende Guds frem-

Nogle mener at kende Guds fremtid for Israels folk i detaljer og har sat det hele i system. Jeg ved mindre og har ikke i detaljer styr på Guds fremtid. Jeg frabeder mig dog at blive kaldt erstatningsteolog af den grund.

tid for Israels folk i detaljer og har sat det hele i system. Jeg ved mindre og har ikke i detaljer styr på Guds fremtid. Jeg frabeder mig dog at blive kaldt erstatningsteolog af den grund. Samtidig har jeg (med alderen) ikke behov for at forkætre andre, der mener at vide mere end mig. Dog vover jeg for eget vedkommende at sige, at hvis spørgsmålet om Israels fremtid optager en så meget, at det i virkeligheden bliver en erstatning for jødemission i vores egen nutid, så befinder man sig på gyngende grund - uanset hvor rigtige ens tanker om fremtiden for Israel end måtte være.

Opstilles der i en teologisk debat et konkurrenceforhold mellem »Israel« og »Jesus«, så vælger jeg Jesus. Israel frelser ingen.

Opstilles der i en teologisk debat et konkurrenceforhold mellem »Israel« og »Jesus«, så vælger jeg Jesus. Israel frelser ingen. Jesus kan frelse alle. Endvidere finder jeg det uheldigt, når begrebet »supersessionisme« spilles ud som trumfkort i en teologisk debat. I visse sammenhænge synes det at trumfe ethvert andet teologisk argument, selv en ligefrem læsning af en nytestamentlig tekst. Forholdet mellem Israel og kirken er ikke enkelt. Uanset hvad, så skabte Gud ikke en kirke, der alene er forbeholdt ikke-jøder. Alle kirkens misgerninger mod det jødiske folk til trods, så består Guds kirke af jøder og ikke-jøder. Guds kirke er deres fælles »hjem«. Selv om der blandt missionsledere i den nyere tids jødemission har gjort sig nok så forskellige opfattelser gældende om Israels fremtid, har det samlende punkt for disse dog oftest været, at evangeliet skulle forkyndes for jøder. Med

dette som et indiskutabelt udgangspunkt, har man kunnet leve med uenigheden i synet på Israels fremtid, når det kom til detaljer og systemer. Selv de, der inden for jødemissionens rammer udtrykte sig mest forsigtigt om disse spørgsmål, undertrykte i almindelighed ikke Paulus' ord i Romerbrevet 11,26 om Israels fremtidige frelse som folk. Opfyldelsen af dette håb var for dem knyttet til Israels tro på Jesus. Det, der skulle ske i fremtiden, gav dem trøst og frimodighed i nutiden - især på tidspunkter, hvor de syntes, det stod småt til med resultaterne af deres missionsbestrebelse.

Det terminologiske »magtspil«

Begreber som erstatningsteologi og supersessionisme skal omgås med varsomhed. Mens begreberne ofte tidligere er blevet brugt i en intern kristen diskussion om forholdet mellem Israel og kirken, er der i de senere år sket en drejning. Ofte og oftere bruges ordet supersessionisme også om - og imod - dem, der mener, at jøder har brug for Jesus til frelse. Den definition, som i dag gives af nogle indflydelsesrige teologer inden for den jødisk-kristne dialog, er meget radikal og har en betydelig gennemslagskraft. Om vi vil det eller ej, så er vi med i et terminologisk »magtspil«, og dette har vidtrækkende teologiske implikationer.

Begreber med en negativ klang

Begreberne erstatningsteologi og supersessionisme har i de fleste missionsammenhænge en negativ klang. Det skyldes, at antisemitisme undertiden er fulgt i kølvandet på erstatningsteologien. Mission til Israel er ofte blevet undsagt og opfattet som nytteløs; Gud har jo totalt slået hånden af det jødiske folk, er færdig med Israel, blev det fejlagtigt hævdet. Og videre: Kirken afhuggede sine jødiske rødder, hvilket gik ud over kirkens kristne identitet og dens billede af Gud, nemlig Israels Gud, som er Jesu Kristi far og vor far. En sådan erstatningsteologi vil vi selvsagt i

Begreberne erstatningsteologi og supersessionisme har i de fleste missionsammenhænge en negativ klang. Det skyldes, at antisemitisme undertiden er fulgt i kølvandet på erstatningsteologien

Den Danske Israelsmission ikke have lod og del i. Vi vil tværtimod bekæmpe sådanne holdninger. Alligevel undgår vi ikke selv at blive kaldt supersessionister af mange af dem, der i dag dominerer den jødisk-kristne dialog.

Når »problemet« er Jesus

Den kendte amerikanske jødiske tænker Jon D. Levenson giver følgende definition: »De første kristne hævdede, at det ikke var en ny Gud, der havde åbenbaret sig for dem, men derimod havde Israels Gud - jødernes Gud - åbenbaret sig mere fuldstændigt, ja definitivt, i ham, som de kristne kaldte 'Jesus Kristus'. Denne påstand om en fuldere åbenbaring er grundlaget for, hvad der er blevet kendt som kristen 'supersessionisme', teologien, der ser den angiveligt nye åbenbaring som noget, der går ud over og overgår den gamle og gør den forældet«.

I denne definition af supersessionisme flytter Levenson fokus fra Israel til Jesus. Her skæres der helt ind til benet af, hvad kristen tro er. Nu drejer det sig om det fundamentale spørgsmål: Hvem var/er Jesus? Hævder man som kristen, at der med Jesus kom noget nyt, en »fuldere« åbenbaring, som har afgørende konsekvenser for jøder såvel som ikke-jøder, stemples man som supersessionist. Og af en sådan stempelse går heller ikke Den Danske Israelsmission fri.

Begreberne skal bruges med omtanke

Mens begreberne erstatningsteologi og supersessionisme ofte tidligere blev brugt i en intern kristen diskussion om forholdet mellem Israel og kirken, er der nu sket et skifte. I den jødisk-kristne dialog bruges disse negativt ladede begreber i dag ofte til at karakterisere - og tage afstand fra - det basale nytestamentlige budskab. Jødedom er god nok for jøder. Jøden Jesus behøves ikke. At påstå noget andet er udtryk for supersessionisme, hævdes det.

Vore dages anti-supersessionister begynder altså med en berettiget kritik af kirkens maltraktering af det jødiske folk op gennem tiden. De fortsætter rosværdigt at lægge vægt på kirkens jødiske rødder. Og så hugger de til. Det er ikke længere kun kirkens historie, der er under kritik. Det er også kirkens grundlag - personificeret i jøden Jesus.

Når tingene har udviklet sig sådan, er der al mulig grund til at vi bruger begreberne erstatningsteologi og supersessionisme på en varsom måde. Slynger man om sig med disse begreber kan man let blive taget til indtægt for en holdning, man slet ikke deler. Dette gælder også for messianske jøder. Meget forståeligt har de haft - og har - en kritisk holdning til den kristne kirke på grund af kirkens forsynelser mod det jødiske folk op gennem tiderne. Meget forståeligt har de kritiseret kirkens supersessionisme, når denne ikke gav plads for en fremtid for Israel. Nu er de selv inddraget i det terminologiske - og teologiske - »magtspil«, hvor det, som de selv står for, også betegnes som supersessionisme. Denne udfordring bliver de selvsagt nødt til at forholde sig til.

Det er ikke længere kun kirkens historie, der er under kritik. Det er også kirkens grundlag - personificeret i jøden Jesus.

I slutningen af maj måned mødtes lederne af jødemissionsorganisationer fra hele verden i St. Chrischona i Schweiz. Der blev bl.a. debatteret emner som »kristen zionisme«, »erstatningsteologi« og »supersessionisme«.